

Parlamentāriskās
izmeklēšanas kommisijas
akc. sab. „Rīgas Uniona banka”
un „Lats” lietā

ZIŅOJUMS

PARLAMENTĀRISKĀS IZMEKLĒŠANAS KOMISIJAS
AKCIJU SABIEDRĪBU "RĪGAS UNIONA BANKA" UN "LATS" LIETĀ

Z I Ņ O J U M S

1930.g. 21.februārī 39 Saeimas deputāti uz Latvijas Republikas Satversmes 26.panta pamata pieprasīja iecelt parlamentārisku izmeklēšanas komisiju, sastāvošu no 5 Saeimas locekļiem, ar sekojošiem uzdevumiem:

- 1) lai noskaidrotu, kādā stāvoklī atronas maksāšanas grūtībās nonākušās sabiedrības "Lats" un "Unionbanka" un kādi valstij paredzami zaudējumi pie šo saimniecisko organizāciju nobankrotēšanas;
- 2) lai noskaidrotu kādos apmēros, kādā veidā un kādos apstākļos ir norisinājusies valsts kredītu piešķiršana "Latam" un "Unionbankai" no Latvijas bankas, gan no citām valsts iestādēm;
- 3) lai noskaidrotu kādi soļi sperti no Latvijas bankas un citām valsts iestādēm, lai nodrošinātu valsti no zaudējumiem, kas var celties sakarā ar "Lata" un "Unionbankas" nobankrotēšanu;
- 4) lai noskaidrotu vai, kādā apmērā un veidā "Lata" un "Unionbankas" vai viņu darbinieku darbībā ir konstatējamas noziedzīgu nodarījumu pazīmes un ja tās būtu, tad kādi soļi ir sperti no valsts attiecīgo iestāžu puses vainīgo personu saukšanai pie tiesas atbildības;
- 5) lai noskaidrotu, kādi vispārīgi valsts soļi būtu sperami, lai nākotnē nodrošinātu valsts līdzekļu pasargāšanu no tamlīdzīgas izsaimniekošanas.

Rīgā, 21.febr.1930.

- 1) F.Cielēns, 2) V.Bastjānis, 3)
- 4) A.Rudevics, 5) R.Dukurs, 6) K.Dēķens, 7) V.Piguļevskis, 8) Ed.Dzelzīts, 9) K.Būmeisters, 10) I.Muižnieks, 11) Ed.Radziņš, 12) Kr.Eliass, 13) A.Veckalns, 14) R.Bīlmanis, 15) P.Zeibolts, 16) Nik.Kalniņš, 17) M.Rozentāls, 18) J.Višņa, 19) J.Celms, 20) N.Maižels, 21) P.Ulpe, 22) A.Petrevics, 23) M.Skujenieks, 24) M.Kallistratovs, 25) M.Lazersons, 26) K.Balodis, 27) F.Menders, 28) M.Nuroks, 29) L.Spoļanskis, 30) J.Vinters, 31) G.Jeļisējevs, 32) J.Korņiļjevs, 33) J.Sterns, 34) A.Kurcijs, 35) J.Opyncans, 36) J.Breikšs, 37) E.Rimbenieks, 38) K.Kirsteins, 39) P.Juraševskis, 40) G.Milbergs."

Tās pašas dienas plēnārsēdē Saeima iecēla PARLAMENTĀRISKU IZMEKLĒŠANAS KOMISIJU akciju sabiedrību "Rīgas Uniona banka" un "Lats" lietā - sekojošā sastāvā: J. A n n u s s, V. B a s t j ā n i s, F. C i e l ē n s, H. D z e l z ī t s, P. J u r a š e v s k i s. 25.februāra plēnārsēdē Saeima H.Dzelzīša vietā iecēla - J. Ē r g l i. Komisija uzsāka savu darbību 22.februārī un prezidijā ievēlēja par priekšsēdētāju - P. Juraševski

priekšsēdētāja biedri - V.Bastjāni, sekretāru - J.Annusu.

Savā darbības laikā no š.g. 22.februāra līdz 3.jūnijam, komisija noturējusi 43 sēdes.

Uzdoto jautājumu vispusīgai nošķaidrošanai komisija noklausinājusi sekojošus Rīgas Unions bankas un "Lata" valdes, padomes un revīzijas komisijas locekļus un darbiniekus:

A.Kalniņu	- Rīgas Unions bankas un "Lata" valdes priekšsēdētāju,
A.Kārklīņu	- Rīgas Unions bankas direktoru-riņotāju,
T.Ulmani	- Rīgas Unions bankas valdes locekļa vietas izpildītāju,
K.Pauluku	- Rīgas Unions bankas valdes locekli,
M.Gobiņu	- Rīgas Unions bankas padomes priekšsēdētāju,
A.Goltu	- Rīgas Unions bankas padomes priekšsēdētāja biedri,
J.Velēnu	- Rīgas Unions bankas padomes locekli,
A.Klīvi	- agrāko Rīgas Unions bankas un "Lata" valdes locekli,
E.Balto	- Rīgas Unions bankas galveno grāmatvedi,
E.Mauriņu	- Rīgas Unions bankas ārzemju nodaļas vadītāju,
J.Sili	- Rīgas Unions bankas preču nodaļas darbvedi,
N.Bergu	- Rīgas Unions bankas darbinieku,
A.Briedi	- "Lata" valdes locekli un Rīgas Unions bankas revīzijas komisijas locekli,
A.Sodumu	- "Lata" valdes locekli,
K.Zuti	- "Lata" prokuristu,
Ābgltiņu	- "Lata" prokuristu,
A.Zēru	- "Lata" revīzijas komisijas priekšsēdētāju,
A.Rušmani	- "Lata" agentu.

Bez tam komisija noklausināja arī vairākas blakus personas.

Tomēr ar personu izteikumiem vien komisija nevarēja atrisināt viņai uzstādīto jautājumu, kālab atzina par vajadzīgu izdarīt revīziju "Lata" darbībā un grāmatvedībā. Šai jautājumā "Lata" valde ne labprāt nāca pretim komisijai. Tā vispirms atrunājās ar valdes priekšsēdētāja A.Kalniņa saslimšanu un vilcinājās ar atbildi.

Pēc vairākkārtējiem atgādinājumiem A.Kalniņš un A.Briedis š.g. 7.martā paziņoja, ka "Lata" valde piekrīt revīzijai no Finanču ministrijas vai Latvijas bankas, bet ne no izmeklēšanas komisijas puses. Tā kā komisija ar šādu priekšlikumu nevarēja apmierināties, tad viņa lūdza Saeimas piekrišanu kārtības ruļļa papildināšanai ar jaunu pantu par izmeklēšanas komisijas revīzijas tiesībām. Saeima šim lūgumam piekrita un papildināja Saeimas kārtības rulli ar 172¹ pantu (Lik.kr. 1930.g. 45). Likuma apspriešanas laikā arī "Lata" valde piekrita komisijas revīzijai. Parlamentāriskās izmeklēšanas

komisijas uzdevumā "Latu" revidēja Valsts kontroles revidenta T. K r i š j ā ņ a vadībā Finanču ministrijas un Latvijas bankas ierēdņi A. M a r t i n s o n s un A. V i t o l s.

Ar Rīgas Uniona bankas darbību un grāmatvedību komisija iepazinās pēc Finanču ministrijas valsts saimniecības departamenta revidentu revīzijas akta, revidentu ziņojumiem un Rīgas Uniona bankas protokolu grāmatām.

Par lietas vispārējo gaitu un attiecīgo iestāžu rīcību komisijai ziņojumus un paskaidrojumus sniedza:

- R.Ivanovs - Valsts kontrolieris,
- A.Alberings - Zemkopības ministris,
- V.Rubulis - Tautas labklājības ministris,
- J.Pabērzs - Tieslietu ministris,
- A.Kaņepīts - Tiesu palātas prokurors,
- H.Apsīts - Rīgas apgabaltiesas prokurors,
- A.Martinsons - Svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesis,
- J.Celms - Latvijas bankas padomes priekšsēdētājs,
- K.Vanags - Latvijas bankas galvenais direktors,
- V.Bandrevičs - Latvijas bankas galvenā direktora vietn.,
- E.Ozoliņš - Latvijas bankas direktors,
- J.Mieziņš - Valsts saimniecības departamenta direktors,
- E.Pētersons - Latvijas bankas pilnvarotais,
- K.Ziemelis - Latvijas bankas vecākais grāmatvedis.

Komisijas darbības gaitā un revīzijās iegūtie materiāli un revidentu ziņojumi atrodami šim ziņojumam pievienotos 3 pielikumos:

1. Akciju sabiedrību "Lats" un "Rīgas Uniona banka" stāvokļa apgaismojums pēc noklausīnāto personu izteicieniem: (izvilkumi no stenogrammām un protokoliem);
2. Izvilkums no akciju sabiedrības "Lats" revidentu ziņojuma;
3. Izvilkums no Rīgas Uniona bankas revīzijas akta.

Pamatojoties uz revīzijas materiāliem un nopratināto personu izteicieniem komisija konstatē:

1. LATVIJAS ATJAUNOŠANAS SABIEDRĪBA "LATS".

"Lata" pārvaldes un uzraudzības organos 1930.gadā bijušas sekošas personas:

a) v a l d ē: A.Kalniņš, A.Briedis, A.Sodums (valdes loc. vietas izpildītājs),

b) r e v i z i j a s k o m m i s i j ā: A.Žērs, H.Enzeliņš, V.Gulbis, R.Androvičs, J.Blumbergs.

Attiecībā uz "Lata" akciju varbūtējo tagadējo atrašanos pēdējie dati šādi:

a) Akcijas par Ls 180.200.- savā laikā atradušās "Lata" portfelī un nodotas Rīgas Uniona bankai, kur tās atrastas revīzijas sākumā. Pie akciju izlaidšanas šīs akcijas bijušas ieskaitītas K/S "Latvijas Dārzs", Ārējās tirdzniecības a/s, Aug.Briedim, J.Ulmanim un Androvičam.

b) 1929.g. 23.V. akcionāru sapulcē no dalību ņēmušām akcijām Latv.Zemnieku banka reprezentējusi 4500 gab. ā Ls 20.- un Rīgas Uniona banka - 3000 gab. - ā Ls 20.-

No valdes 1930.g. 10.februāra protokola Nr.12 redzams, ka valde nolēmusi pieprasīt no akcionāriem nodot savas akcijas "Lata" rīcībā, izsniedzot pretīm sekošām personām - akcionāriem viņu vekseļus:

cik akciju saņemt		cik vekseļu izsniegt	
A.Kalniņš	Ls 35.800.-	Ls 21.000.-	
A.Briedis	" 23.000.-	" 14.000.-	
K.Ulmanis	" 28.000.-	" 28.000.-	
J.Ulmanis	" 6.000.-	" 6.000.-	
A.Alberings	" 30.000.-	" 17.000.-	
A.Klīve	" 24.000.-	" 21.000.-	
A.Zērs	" 21.000.-	" 21.000.-	
Latvijas Dārzs	" 92.000.-		nav uzrādīts
Ringmanis	" 4.000.-	" 2.500.-	
Sodums	" 200.-	" 200.-	
Zutte	" 200.-	" 200.-	

Līdz revīzijas beigām "Lats" vēl nebija noslēdzis savas 1929.gada grāmatas un darbības pārskats nebija sastādīts. Tā kā no 1930.gada grāmatām tikai dažās bija izdarīti ieraksti, tad bilanci uz revīzijas laiku nav bijis iespējams uzstādīt un revīzija no sevis izvedusi, kā pēdējo, s-bas tuvinošu bilanci uz š.g. 1.janvāri (piel.Nr.2, lp.5). Analizējot šo bilanci izrādījās, ka daudzas tās aktīva postepus nevar pieņemt grāmatu vērtībās, jo to reālvērtība ir daudz mazāka, tā: a) dalības naudās figurē a/s "Nafta" akcijas, "Linu centrāles" un "Malienu Zemuļa" pajas, kas iegrāmatotas to nominālā vērtībā; b) akcijās, tāpat nominālā vērtībā, skaitās Rīgas Uniona bankas akcijas par Ls 404.000.-, Latvijas Zemnieku bankas - par Ls 70.400.- un Ārējās tirdzniecības a/s - par Ls 96.874,92; arī šo vērtspapīru kursu nevar pieņemt al pari; c) daļa no saņemtiem vekseļiem jāatzīst par tādiem, kur to izrakstītāju un žirantu maksāšanas spējas neatbilst izdotām saistībām; d) debitoru lielākas summas uzskatāmas par apšaubamiem parādiem.

Ņemot visus šos apstākļus vērā, revīzija nākusi pie slēdziena, ka "Lata" bilanci par reālu nevar uzskatīt, mēģinājusi izdarīt bilan-

ces novērtējumu un rezultātā uzstādījusi tuvinoši reālu bilanci, kas noslēdzās ar deficītu apm. Ls 1.328.000.--. Atvelkot no šīs summas sabiedrības pašas kapitālus, paliek nesepti ap Ls 746.000.--

Deficīts nav radies tikai pēdējā gadā, bet sākums tam novērojams jau iepriekšējos gados un tikai izvairoties no zaudējumu norakstīšanas, tas bilancē nav izpaudies (piel.Nr.2, lp.5-11).

Revīzijā noskaidrots, ka "Lats" savus maksājumus pārtraucis š.g. 5.februārī. Par galveniem apstākļiem, kas veicinājuši "Lata" sabrukumu, uzskatāmi:

- a) pašu kapitālu resp. apgrozības līdzekļu trūkums; "Lata" akciju kapitāls skaitas Ls 500.000.--, no kuņiem nereālizēti Ls 180.200.-- un ar vekseliem nomaksātas akcijas par Ls 128.900.--, pie kam šos vekselus akcionāri termiņos apmaina pret jauniem. Tādā kārtā patiesais pamata kapitāls ir tikai Ls 190.900.--;
- b) pārāk plašā banku kredītu izmantošana, pāri par 2 milj.latu, pie kam čeku kredīts Rīgas Uniona bankā vien 1929.g. izmaksājis Ls 77.538,10;
- c) neizdevīga apgrozības līdzekļu ieguldīšana svešos uzņēmumos un akcijās (Rīgas Uniona bankā, Zemnieku bankā, Ārējās tirdzniecības a/s) kopsummā par apm. Ls 600.000.--, kas pēdējos gados "Latam" nav devis nekādu peļņu;
- d) nekustamu īpašumu iegūšana, kuņi nav rentējušies;
- e) sabrukumu tirdzn.uzņēmumu finansēšana (Ārējās tirdzniecības a/s)
- f) lieli tirdzniecības izdevumi, kas uz darījumiem caurmērā sastāda ap 12,7%;
- g) nelabvēlīga tirgus konjunktura pēdējos gados;
- h) kredītu iegūšana izmantojot draudzības vekselus (sk.piel.Nr.2, lp.11);
- i) taupības neievērošana (pārāk liels darbinieku skaits un par daudz satiksmes līdzekļu).

Pēc saņemtām no atsevišķām ministrijām, Latvijas bankas un Valsts kontroles ziņām A/S "Lats" no valsts līdzekļiem izsniegtas sekošas summas:

a) Aizdevums labības tirgus regulēšanai no Finanču ministrijas valsts saimniecības departamenta summām Ls 100.000.-, kas nodrošināti ar:

- | | | |
|--|--------|-----------|
| 1) Rīgas Uniona bankas garantiju | par Ls | 100.000.- |
| 2) Latvijas atjaunošanas s-bas "Lats" solo vekseliem | " " | 100.000.- |
| 3) obligācijām vērtībā | " " | 101.691.- |

b) Linu iepirkšanas avansi no linu monopola rīcības kapitāla kopsummā par Ls 44.000.-, kas nodrošināti ar:

- | | | |
|--|--------|----------|
| 1) Rīgas Uniona bankas garantiju | par Ls | 44.000.- |
| 2) 2 galvošanas rakstiem, ko parakstījuši Aug.Kalniņš, A.Klīve un A.Alberings un kuriem pieder lauku nekustami īpašumi | " " | 60.000.- |

Bez tam linu iepirkšanas avanss izsniegts Ārējās tirdzniecības a/s, kuŗa pārgājusi "Lata" īpašumā, Ls 7.500.- apmērā, kas kopā ar soda naudām sastāda Ls 7.806,50 un nodrošināts ar Rīgas Uniona bankas garantiju par Ls 8.000.- un Ārējās tirdzniecības a/s solo vekseliem tādā pat summā.

c) No Ārējās tirdzniecības a/s savā laikā izsniegtā bij.Apgādības ministrijas aizdevuma palikuši nenokārtoti, kopā ar uzskaitītiem līdz š.g. 1.VI. procentiem Ls 47.283,11, kas nodrošināti ar:

- | | |
|---|------------------------|
| 1) Rīgas Uniona bankas garantiju | par visu parāda summu, |
| 2) Ārējās tirdzniecības a/s izrakstītiem un A/S "Lats" žirētiem vekseliem | par Ls 51.000.- |

d) Pēc 1929.g. pavasara sēklas piegādes līgumiem Zemkopības ministrijai pienākas no "Lata" par sēklas vedumu Ls 2.433,89. Šīs summas un varbūtējo Valsts kontroles uzrēķinu segšanai Zemkopības ministrijas rīcībā atrodas Rīgas Uniona bankas galvojums par Ls 10.000.-

e) Uz 1929.g. 16.novembra līguma pamata Zemkopības ministrija izdevusi "Latam" avansu linsēklu piegādei Ls 29.997, kas nodrošināti ar Rīgas Uniona bankas garantiju.

f) Zemkopības ministrija aprēķinājusi sabiedrībai "Lats" soda naudu par agrāko līgumu nekārtīgu pildīšanu un sēklas avansa laikā neatmaksu Ls 47.889,78 apmērā, bet lūgusi Valsts kontroli šo summu samazināt līdz Ls 7.614,80, kam Valsts kontrolē vēl savu piekrišanu nav devusi.

g) Ārējās tirdzniecības a/s palikusi Zemkopības ministrijai parādā par lauksaimniecības mašīnām un citiem materiāliem Ls 3.354.09, kāda summa ne ar ko nav nodrošināta.

Visas a līdz g punktos minētās summas skaitījās uz š.g. 21.februari.

h) Latvijas bankā A/S "Lats" uz š.g. 15.februari bijuši sekoši izmantoti kredīti:

1) vekseļu diskonts un spec.tek.rēķ. pret vekseļiem	Ls 1.364.719,60
2) aizdevumi pret precēm	" 113.588,82
3) tratu diskonts	" 123.731,60
<u>K o p ā Ls 1.602.030,02</u>	

Pavisam valsts iestādēm un uzņēmumiem "Lats" uz sabrukuma brīdi bija parādā Ls 1.884.794,39.

Līdz š.g. 1.jūnijam galveno parādu kārtošanā, pēc saņemtiem paziņojumiem, darīts sekošais: a) valsts saimniecības departaments protestējis viņa rīcībā esošos nodrošinājumus, labības tirgus regulēšanas lietā paradrakstu izsūdzējis un š.g. 21.maijā uzdots ministrijas juriskonsultam vērst piedzišanu pret nodrošinājuma obligācijām, bet Ārējās tirdzniecības a/s lietā parāda raksts iesniegts tiesai spriedumam; b) linu monopola nodaļa daļu no "Lata" parāda dzēsusi ar iesūtītiem līnēm, bet nenokārtoti palikuši Ls 29.277,68 un nodaļa protestējusi garantiju, bet galvošanas raksti vēl nav iesūdzēti; Ārējās tirdzniecības a/s parāds samazināts līdz Ls 6.781,34, Rīgas Uniona bankas garantija protestēta un nodota piedzišanai;

c) Latvijas banka parādu kopsummu paguvusi samazināt līdz Ls 1.134.506,25; šī parāda nodrošināšanai pašlaik Latvijas bankas rīcībā ir dažādas vērtības par Ls 1.517.219,01; lai nodrošinātos pret zaudējumiem Latvijas banka, pēc stāvokļa noskaidrošanas saņēmusi ķīlā un arestējusi viņai zināmos šīs A/S brīvos aktīvus

Attiecībā uz jautājumu par valstij paredzamiem zaudējumiem no A/S "Lats" nobankrotēšanas komisija galīgu slēdzienu nevar dot, jo:

- 1) par Latvijas bankas izsniegto kredītu nokārtošanu pēdējā vēl pati rezultātus nevar novērtēt un atrod, ka patreiz nav iespējams noteikt zaudējumu summu, jo kredīta nodrošināšanai nodotās vērtības atrodās realizācijas stādijā un realizācijas rezultāti ir lielā mērā atkarīgi no likvidācijas veida un dažādiem saimnieciskiem apstākļiem,
- 2) pārējo valsts summu atpakaļdabūšana stāv lielā sakarībā ar Latvijas bankas likvidācijas darba rezultātiem un atkarāsies no tā vai Latvijas bankai izdosies savas prasības pilnā mērū apmierināt, izņemot tos gadījumus, kur aizdotas summas nodrošinātas ar reālām vērtībām.

No komisijas rīcībā esošiem materiāliem izrādījās, ka A/S "Lats" savā darbībā vairākos gadījumos nav ievērojusi likumu un noteikumu prasības, tā:

- 1) "Latam" nav bij. Krievijas lik.kop. X sēj. I daļas 2166.p. 4.pkt. un 2176.p. minēto aukloto grāmatu akciju un par tām saņemto naudas summu ierakstīšanai (sk.piel.Nr.2, 1p.1).
- 2) Par II izlaiduma akcijām, pretēji "Lata" statūtu 11.p. piezīmei un finanču ministra 1924.g. 28.V. noteikumiem (V.V. Nr.129 - 1924.g.), nav iekasēta noteiktā virsmaksa un ar šīm summām nav papildināts rezerves kapitāls, ar ko A/S "Lats" nodarīts zaudējums Ls 10.000.- apmērā (sk.piel.Nr.2, 1p.1-2).
- 3) Pretēji noteikumiem par akciju un paju rezerves kapitālu (Lik.un rīk.kr. Nr.12 - 1925.g.), "Lats" savu rezerves kapitālu nav ieguldījis valsts aizņēmumu obligācijās vai valsts garantētos vērtspapīros (sk.piel.Nr.2, 1p.2).
- 4) "Lats" 1929.gadā saņēmis no valsts līdzekļiem aizdevumu Ls 100.000.- labības tirgus regulēšanai, ko nav izlietojis paredzētam mērķim un nav pat pārņēmis savā rīcībā un tādējādi rīkojies pretēji instrukcijai par valsts aizdevumiem (V.V. 210 - 1929.) un Sodu likumu 607.p. 3.pkt. noteikumiem (sk.piel.Nr.2, 1p.17).
- 5) "Lats" izsniedzis aizdevumus, kas statūtos nav paredzēti (sk.piel.Nr.2, 1p.18-19).

J.Ringmans - no 1928.g. 28.IV. līdz pēdējam laikam, A.Golts - no 1929.g. 11.V. līdz pēdējam laikam.

d) R e v ī z i j a s k o m m i s i j ā: A.Briedis - no dibināšanas līdz pēdējam laikam, K.Zutis - no dibināšanas līdz 1929.g. 11.V., J.Kresevskis - no 1928.g. 28.IV. līdz pēdējam laikam, bet kā kandidāts no dibināšanas, E.Pētersons - no 1929.g. 11.V. līdz pēdējam laikam.

Saskaņā ar ierakstījumiem nodrošinājumu grāmatā, Rīgas Uniona bankas akcijas iesniegušas sekošas personas:

Latv.atj.sab."Lats"	Ls	200.000.-	A.Alberinš	Ls	2.000.-
A.Kalniņš	"	200.000.-	J.Ringmans	"	2.000.-
Firma "Chr.Backman"	"	164.000.-	K.Zutte	"	2.000.-
A.Kārkliņš	"	100.000.-	Ed.Pētersons	"	2.000.-
Kr.Backman	"	44.000.-	A.Briedis	"	2.000.-
A/S "Erenpreis & Co"	"	40.000.-	R.Burkevics	"	2.000.-
D.Liepa	"	31.000.-	H.Pētersons	"	2.000.-
J.Zundbergs & b-ri	"	30.000.-	Krezevskis	"	2.000.-
A/S "Limex"	"	18.000.-	A.Freimans	"	2.000.-
Mirkins & Ceitlins	"	10.000.-	J.Eichvalds	"	2.000.-
J.Mikelsons	"	10.000.-	Br.Hermani	"	2.000.-
J.Velēns	"	8.000.-	S.Kameņeckis	"	2.000.-
A/S "Chromo"	"	4.000.-	Kaufmann & Co.	"	2.000.-
M.Lisus	"	4.000.-	E.Pavlovskis	"	2.000.-
A.Klīve	"	2.000.-	M.Gobiņš	"	1.000.-
K.Pauluks	"	2.000.-	Melbārds, M.	"	500.-
T.Ulmans	"	2.000.-	Becker & Co.	"	2.500.-
"Baltmilti"	"	4.000.-			
				Kopā Ls	904.500.-

Līdz Finanču ministrijas revīzijas beigšanai bankas 1929.gada grāmatas vēl nav bijušas noslēgtas un darbības rezultāti nav bijuši izvesti. Noskaidrojies, ka iepriekšējos gados pie peļņas un zaudējumu aprēķināšanas, p.p. attiecībā uz procentu uzskaitīšanu, nav ievēroti pieņemtie grāmatvedības principi un tāpēc gada pārskatos darbības rezultāti nav precīzi attēloti (piel.Nr.3,lp.26).

Revīzijas pirmā dienā, š.g. 12.februārī, Rīgas Uniona banka nodevuse vairākām vietējām kredītiestādēm savu pārdoto čeku nodrošināšanai dažādas vērtības (sk.piel.Nr.3, lp. 4), kas norāda, ka Uniona bankas čeki vairs nav uzskatīti par segtiem. Š.g. 12.februārī banka vēl pārdevusi dažus čekus par š 4.806,48 kopsummā un pēc tam čeku pārdošana pārtraukta (sk.piel.Nr.3, lp.5). Š.g. 15.februārī no Rīgas Uniona bankas korespondenta Equitable Trust Co, New York

11.
sapeņa pa telegrafu reklamācija, ka nekavējoties pārvedami
š 37.000.- Rīgas Uniona bankas čeku apmaksai (sk.piel.Nr.3, lp. 4).
Rīgas Uniona banka izsniegusi čekus uz ārzemju kredītiestādēm, kas
Uniona bankai kredītus nav atvērušas un pie kuņām čeku segšanai va-
jadzīgās summas nav iemaksātas, tā pie korespondenta Barklay Bank,
Londonā uz š.g. 12.februāri Uniona bankas konta saldo viņai par labu
bijis £ 17-1-, bet uz to vilkti čeki par £ 13.915.14/3 un pie
Equitable Trust Co. Ņujorkā Uniona bankai par labu bijis uz to pašu
dātumu tikai š 4.335.-, bet čeki vilkti kopsummā par š 95.554,61.
Vilkto čeku segšanai varētu vēl pieskaitīt £ 5.631.0/0 1, par kādu
summu banka nosūtījusi inkaso dokumentus (sk.piel.Nr.3, lp. 4).

Uz š.g. 12.februāri bankas provizoriska bilance uzrādījusi
kopsummu Ls 16.164.502,02. Bilancē ievesti arī dažādi nodrošinājumi
un to komitenti, avāli un galvojumi, inkaso vērtības un ja tos
atskaita, tad tīra bilance, novērtējot klientu drošību, samazinātos
par 5 - 6 milj. latu. Pie izdarītas revīzijas bankas bilance nav
vērtēta un tāpēc par reālo bilanci spriest nav iespējams. Ka starp
aktīva posteņiem ir daudz apšaubāmu parādnieku, norāda apstākļi,
ka atvērtiem un izmantotiem kredītiem daudz gadījumos konstatēts
nodrošinājumu iztrūkums, kas kopsummā sastāda Ls 4.323.774,13 (sk.
piel.Nr.3, lp.19). Tāpat arī daži citi aktīvi uzskatāmi par apšau-
bamiem, tā starp vērtspapīriem ir A/S "Chr.Backman" akcijas nominā-
li par Ls 100.000.-, kas grāmatoti par Ls 50.000.-, Latv.Zemnieku
bankas akcijas nomināli un pēc grāmatām par Ls 2.000.- un pašas
Uniona bankas akcijas nom. Ls 85.500.- - pēc grāmatām Ls 72.000.-,
arī šinīs posteņos bankas aktīvs uzskatāms par nereālu. Pasīva ban-
kas kapitāls uzrādīts kā apmaksāts pilnos apmēros, t.i. par Ls
1.000.000.-; pie revīzijas izrādījies, ka banka atguvis atpakaļ
savas akcijas nomināli par Ls 185.500.- (grāmatotas par Ls 132.700.-)
un no pārējām bankas akcijām revīzijas laikā Rīgas Uniona bankas
portfelī atradušās kopsummā par Ls 804.500.-, pie kam visumā nav
konstatēts, kādām vajadzībām šīs akcijas pieņemtas un kam katrā ga-
dījumā akcijas pieder. No augšminētā redzams, ka ārpus bankas re-
vizijas laikā tās akciju bijis tikai par Ls 10.000.- (sk.piel.Nr.3 -

sastāda arī tekoši rēķini ar kopsummu Ls 1.440.453,65. Laikā no š.g. 12.līdz 21.februārim tek.rēķinu kopsumma samazinājusies par Ls 142.946,07 un š.g. 26.februārī caur notāru bijis ienācis pieprasījums apmaksāt divus čekus par Ls 150.000.- un Ls 2.868,45, bet tas līdzekļu trūkuma dēļ nav izdarīts (sk.piel.Nr.3 - lp.29 un 30).

Grūtības cēlās caur parādos iestigušas "Chr.Backman"firmas pārņemšanu un tās darbības turpināšanu, Asares kooperatīva resp. Krafta neizdevīgu kreditēšanu un "Lata" finansēšanu.

Rīgas Uniona bankas rīcībā valsts līdzekļi nodoti vienīgi caur Latviju banku, kuŗa tai piešķīrusi dažādus kreditus kopsummā par Ls 6.600.000.-

No augšminētiem kredītiem Rīgas Uniona banka uz š.g. 15.februāri bija izmantojusi sekošus kreditus:

1) par diskontētiem vekseliem un speciāliem tek.rēķiniem pret vekseliem	Ls	1.423.541,37
2) spec.tek.rēķ. pret precēm	"	2.482.231,35
3) tratu diskonts	"	1.244.379,79
4) garantijas	"	1.045.868,32
5) nenokārtots čeks	"	36.827,70
Kopā		Ls 6.232.848,53

Līdz š.g. 1.jūnijam bankas parāds samazinājies līdz Ls 3.456.587,09 un tā nodrošināšanai Latvijas bankas rīcībā atrodās vērtības par Ls 4.067.530,65, bet starp tām skaitās arī vekseļi, kas nodoti tiesu izpildītājiem piedzišanai par Ls 342.504,18 un Rīgas Uniona bankas subgarantijas Ls 847.000.-

Kā Latvijas banka ziņo, viņa, lai nodrošinātos pret zaudējumiem, kas varētu tai celties sakarā ar Rīgas Uniona bankas bankrotu, tulīt pēc stāvokļa noskaidrošanas nekavējoties saņēmusi ķīlā un arestējusi visus tai zināmos Uniona bankas brīvos aktīvus.

Attiecībā uz jautājumu par valstij paredzamiem zaudējumiem no Rīgas Uniona bankas nobankrotēšanas komisija galīgu slēdzienu nevar dot, jo par Latvijas bankas izsniegto kredītu nokārtošanu pēdējā vēl pati rezultātus nevar novērtēt un atrod, ka patreiz nav

iespējams noteikt zaudējumu summu, jo kredīta nodrošināšanai nodotās vērtības atrodās reālizācijas stādijā un reālizācijas rezultāti ir lielā mērā atkarīgi no likvidācijas veida un dažādiem saimnieciskiem apstākļiem.

Bez šiem kredītiem valsts iestādes saistījušās ar Rīgas Uniona banku citos darījumos, pieņemot savu pasūtījumu vai darbu izpildījumu nodrošināšanai Rīgas Uniona bankas garantijas. Šādu garantiju uz š.g. 21.februāri bija:

- | | | | |
|---|--|-----|-----------|
| 1) Zemkopības ministrijai: | | | |
| a) | Latgales lauksaimnieku centralā kooperatīva līguma nodrošināšanai par | Ls | 50.000.- |
| b) | firmai L.Klarks un biedri ārzemju sēklu piegādes līguma nodrošināšanai | " " | 5.000.- |
| 2) Finanču ministrijai A/S "Latvijas Tranzīts" lietā par līnu pirkumiem Rīgas Uniona banka izdevusi: | | | |
| a) | Zemnieku bankas akceptētas tratas | " " | 70.750.- |
| b) | savu garantiju | " " | 60.000.- |
| 3) Galvenās intendantūras pārtikas nodaļai Asares kooperatīva līguma lietā par liellopu gaļas piegādi prasības atlikums sastāda | | | |
| | | " " | 11.337,02 |
| 4) Dzelzceļu virsvaldei par dažādiem līgumiem | | | |
| | | " " | 276.650.- |
| 5) Šoseju un zemes ceļu departamentam uz Carnikavas pievedšosejas būvi | | | |
| | | " " | 5.140.- |
| 6) Bez tam sīkākās summās dažām virsmežniecībām, kas nav noskaidrotas. | | | |

Šo garantiju kārtošana atkarāsies no tā, cik solīdi attiecīgie uzņēmēji un piegādātāji savas saistības pildīs.

No komisijas rīcībā esošiem materiāliem konstatējams, ka Rīgas Uniona bankas vadība pielaidusi sekošus svarīgākus bankas statūtu un kredīt- un citu likumu pārkāpumus:

- a) pretēji statūta § 13 p.2^d nosacījumiem pret precēm izsniegti aizdevumi vairāk par 2/3 no preču vērtības (sk.piel.Nr.3 - lp.11 un 19);
- b) pretēji statūtu § 13 p.8 noteikumiem garantijas un avāli nodrošināti ar solovekseļiem, divparakstu vekseļiem un gal-

- c) vairākos gadījumos kredītu nodrošinājumam pieņemtās obligācijas banka pretēji statūtu § 13 p.15 noteikumiem, bez klienta piekrišanas pārķīlājusi tālāk (sk.piel.Nr.3 -lp.9);
- d) klientiem atvērto blanko kredītu kopsumma pārsniedz statūtu § 14 un kredīta lik. § 19 paredzēto normu un ilgumu, tāpat pārsniegti kredīta likuma § 23 noteiktie maksimālie kredīti vienai personai (sk.piel.Nr.3 - lp.20);
- e) vairākos gadījumos banka, galvenā kārtā no maksāšanas grūtībās nonākušiem klientiem, atpirkusi savas akcijas, ko noliedz statūtu § 29 (sk.piel.Nr.3 - lp.7);
- f) no valdes protokoliem redzams, ka dažos gadījumos pretēji statūtu § 29, banka pieņēmusi savas akcijas klientu parādu nodrošināšanai (sk.piel.Nr.3 - lp.22);
- g) no bilances redzams, ka bankas saistību kopsumma pārsniedz statūtu § 33 paredzēto normu (sk.piel.Nr.3 - lp.1 un 3);
- h) valdes loceklis A.Kārklīņš nav deponējis bankā statūtu § 39 paredzēto akciju daudzumu (sk.piel.Nr.3 - lp.22);
- i) rezerves kapitāls nav saskaņā ar statūtu § 77, ieguldīts valsts un valsts garantētos vērtspapīros (sk.piel.Nr.3 - lp.8);
- k) pretēji kredītu likuma 27.panta noteikumiem izsniegti kredīti valdes locekļiem un bankas darbiniekiem (sk.piel.Nr.3 - lp.36);
- l) izvestas nesegtu čeku operācijas, pārkāpjot likumu par čeku (sk.piel.Nr.3 - lp.3,4 un 5);
- m) valde un padome nav ievērojusi statūtu §§ 43 un 53 noteikumus, jo pielaidušas statūtu neievērošanu;
- n) saņemtos nodrošinājumus banka vienā un tajā pat laikā izlietojusi dažādu savu saistību nodrošināšanai (sk.piel. Nr.3 - lp.8 un 10);
- o) ieķīlātās preces atstātas pašu ieķīlātāju glabāšanā (sk.piel.Nr.3- lp.11);
- p) preces pārķīlātas Latvijas bankā lielākās summās, nekā tās ieķīlātas Uniona bankā (sk.piel.Nr.3 - lp.31);

- r) vairākos gadījumos Latvijas bankā pārķīlātās preces atsvabinātas no Uniona bankas, neizpērkot tās no Latvijas bankas;
- s) no inkaso operācijām iekasētas summas izlietotas bankas saistību segšanai un inkaso dokumenti izsniegti nesape-
mot pretvērtību (sk.piel.Nr.3 - lp.27 un 28).

Atbildība par nolaidībām un noziedzīgiem nodarījumiem, kas pielaisti Rīgas Uniona bankas darbībā krīt uz valdi, direktoru-
rīkotāju, padomi, revīzijas komisiju un atbildīgiem darbiniekiem.

III. KAS SAUCAMI PIE ATBILDĪBAS.

Pēc Parlamentāriskās izmeklēšanas komisijas atzinuma pie
tiesas atbildības saucami:

- 1) A/S "Lats" valde un revīzijas komisija;
- 2) Rīgas Uniona bankas valde, padome, revīzijas
komisija un
- 3) tie "Lata" un Rīgas Uniona bankas darbinieki,
kas pie komisijas ziņojumā minētām nolaidībām
un noziedzīgiem nodarījumiem līdzvainojami.

10.
IV. KOMISIJAS PRIEKŠLIKUMI:

Atbildot uz jautājumu, kādi vispārīgi valsts soļi būtu sperami, lai nākotnē nodrošinātu valsts līdzekļu pasargāšanu no tamlīdzīgas izsaimniekošanas, kommisija liek priekšā:

1) ievest Latvijas bankas statūtos noteikumu, ka padome nevar paaugstināt kredītus pret valdes gribu, ne arī piešķirt kredītus, kuŗus valde noraidījusi;

2) pie kredītu piešķiršanas Latvijas bankā ievērot kredīta prasītāja kredīta spējas; par kredīta prasītāja kredīta spēju, lietderīgu darbību un pareizu grāmatvedību bankai jāpārlicinas revīzijas vai citā reālā veidā;

3) ievest Latvijas bankas statūtos noteikumu, ka kredīti piešķirami tikai ar kvalificētu balsu vairākumu;

4) pie preču relombarda pārlicināties par uzdoto preču esamību un novērst iespēju preces atbrīvot bez Latvijas bankas ziņas;

5) izdot noteikumus par garantiju un avalu ieskaitīšanu kredītos un to stingrāku kontroli, kā arī par kredītu samēriem;

6) valsts iestādēm pieņemt vienīgi Latvijas bankas vai Latvijas bankā pārgarantētas garantijas;

7) Finanču ministrijai izdarīt bankās biežāki revīzijas, - vismaz vienu reizi divos gados;

8) Finanču ministrijai raudzīties, lai akciju un pamatkapitālus iemaksātu naudā, bet ne ar vekseliem;

9) izmeklēšanas materiālus nosūtīt prokuratūrai vainīgo saukšanai pie tiesas atbildības.

Priekšsēdētājs P. J u r a š e v s k i s.

Sekretārs J. A n n u s s.

R e f e r e n t s P. J U R A Š E V S K I S.